

«Midadas en l'agricultura»

Observaziuns da 100 onns dumbraziuns dals manaschis agriculs

■ L'Uffizi federal da statistica ha publicà l'onn 2006 la brochura «Midadas en l'agricultura. Observaziuns da 100 onns dumbraziuns dals manaschis agriculs». Questa publicaziun infurmescha en texts e tabellas davart il svilup da l'agricultura atras il 20avel tschientaner. Ella preschenta midadas radicalas entaifer quest sector il pli tradiziunal da l'economia e renda atent a las sfidas actualas. La brochura tematischa tranter auter la grondezza dals manaschis tras ils decennis, la relaziun tranter uman e macchina sco er la produziun ed il consum dals products agriculs. Ella porscha uschia in studi istoric-cultural attractiv e varià.

Manaschis bler pli gronds
La surfatscha cultivada totala en Svizra è sa sminuida ils davos 100 onns. Il dumber dals manaschis è però sa reduci anc pli ferm, uschia che mintga manaschi

scrinari, chalger, mazler u lainari aveva sper ses lavuratori anc in pitschen manaschi agricul. Oz èsi per il solit plitost uschia ch'ils tegnaichasa agriculs èn dependents d'ina ulteriura pitga d'entradas sper lur lavur principala en il manaschi puril.

Adina dapli muvel

La gronda part dal terren agricul vegn utilisada sco prà (prada e pastgira). La cumpart dals prads a la surfatscha totala è restada stabila ils ultims 100 onns, quella dal terren cultivà perencunter è creschida. Tant il 1905 sco era il 2005 è la grondezza stada la pli impurtanta cultura arabra da la Svizra. La cumpart da la cultivaziun da grondezza a l'entir terren cultivà muntava l'onn 1905 a stgars 55%, il 2005 a radund 60%. La cumpart da la surfatscha che na vegniva utilisada ni sco prà ni sco terren cultivà è sa sminuida dal 1905 en fin il 2005. Da quella categoria fan per exempel part las vignas ed ils prads da sternim. Las vignas a las costas suleglivas han savens stui far plaz a las surfatschas da terren abità ed ils prads da sternim èn per gronda part vegnids drenads ed utilisads autramain.

En Svizra è la surfatscha cultivada sa sminuida ils davos 100 onns. FOTO H. KRAPP/WIKIPEDIA

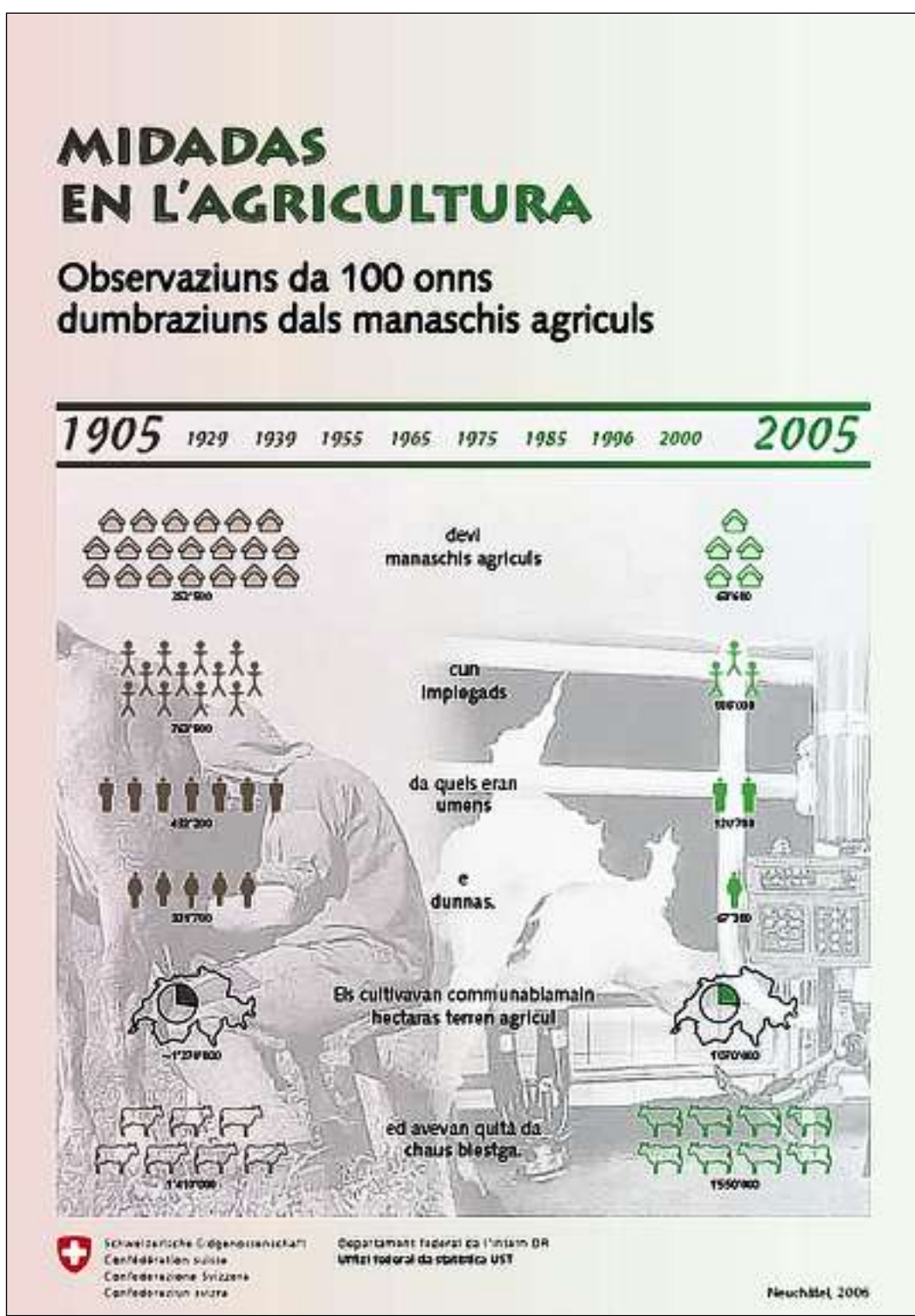
dispona d'ina surfatscha da terren agricul bler pli gronda che avant 100 onns: Il 1905 cumpigliava in manaschi en media var 4,5 ha, il 2005 16,7 ha. Il 1905 stuevan las surfatschas dals manaschis per part vegnir calculadas a basa da la racolta, perquai ch'i na deva da quel temp anc betg en tut la Svizra mesiraziuns dal terren. Las pastgiras d'alp eran l'onn 1905 per part inclusas en la surfatscha dal manaschi, en la dumbraziun dal 2005 betg pli. L'onn 1905 eri oravant tut usità a la champagna ch'in

Il 1905 dumbraiva in muvel en media 7 chaus biestga, il 2005 34 chaus. L'onn 1905 eran ils chantuns Sutsilvania e Lucerna cun mintgamai 11 chaus per muvel sin l'emprim plaz, suandads dals chantuns Zug, Sursilvania e Friburg cun mintgamai 10 animals per muvel. Il 2005 è stà a la testa il chantun Giura cun 58 animals. La tratga da biestga en l'agricultura è sa sviluppada e sa midada ils ultims 100 onns a moda rasanta. Adina pli savens vegnan ils animals tegnids en stallas libras. Dapi bundant 10 onns vegn

La mecanisaziun da l'agricultura è sa sviluppada intensivamain. FOTO ROLAND ZH/WIKIPEDIA

Frontispizi da la brochura «Midadas en l'agricultura» (2006).

quest svilup era sustegnì da las novas prescripziuns davart la tratga da biestga. L'onn 2005 vegnivan 45% dals muvels tegnids en stallas libras.

Producziun, consum ed expensas federalas

Cumpareglia cun il 1908 ha l'agricultura svizra produci il 2004 en relaziun cun il consum dapli proteins ed idrats carbonics, però damain grass. Da tut questas gruppas da substanzas nutritivas n'han ins produci en Svizra ni il 1908 ni il 2004 avunda per covrir il consum naziunal. Il

consum annual da grass per persuna è creschi marcantamain davent dal 1908 en fin il 2004, entant che la populaziun ha consumà damain proteins ed idrats carbonics. En las expensas totalas è la cumpart da las expensas federalas per l'agricultura e l'alimentaziun stada pli auta il 2005 ch'il 1905. L'onn 1905 muntava quella a 2,9%, il 2005 a 7,3%.

La preschentaaziun:
Dossier «Midadas en l'agricultura tranter il 1905 ed il 2005»
Dapli infurmaziuns:
chatta.ch/?hiid=1473
www.chatta.ch

L'agricultura en il Grischun dapi il 19avel tschientaner

(tenor Lexicon Istorico Retic)

Fin il 1920 èn stadas l'agricultura e la selvicultura ils secturs economics ils pli impurtants dal Grischun pertutgant il dumber dals occupads. L'importaziun da graun bunmartgà ha diminui l'impurtanza da la cultivaziun dad ers (oravant tut da seghel ed ierdi) e reduci las surfatschas dals ers a partir dal 1850. La racolta da fain è sa concentrada en il 20avel tschientaner sin la prada grassa en areals pli bass, nua che l'engrassament pli intensiv ha remplazzà successivamain la sauaziun.

En consequenza da las meglras cundiziuns dal martgà ha l'allevament da muvel superà dapertut la cultivaziun dad ers suenter il 1900. A partir dal 1850 èn vegnidas fundadas chaschias (corporativas) en las vals grischunas. Il dumber da nursas e chauras è sa diminui a moda rasanta a partir dal 1950. En ils conturns dals centers industrials ed en las regiuns turisticas è il dumber da vatgas restà pli elevà. Las pastgiras sur il cunfin dal guaud vegnivan utilisadas a moda extensiva tras

l'economia alpestra. La modernisaziun da las alps, iniziada a la fin dal 19avel tschientaner, ha promovì chaschias comunablas, l'exploaziun centralisada e la construcziun da novs edificis e da vias charrablas. Chaschiel magher vegniva produci per l'agen diever, chaschiel grass e paintg per la vendita. L'economia da subsistenza predominava probablamain anc enturn il 1800, e la plipart da las entradas da las chasadas ruralas provegniva dal muvel vendì anc fin enturn il 1850. Anc a l'entschatta dal 19avel tschientaner era il commerzi da barat fitg derasà (per exempel graun per puma). Fluctuaziuns dals pretschs en l'allevament da muvel han provocà veritablas crisas en l'agricultura, per exempel en la segunda mesadad dal 19avel tschientaner ed oravant tut en il temp tranter las duas Guerras mundialas, durant il qual blers manaschis èn s'indebitads fermamain. L'aboliziun da la pasculaziun cumina, discutada intensivamain en il 19avel tschientaner, han ils possessurs da chauras e nursas pudì impedir.